

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A1)

Ο Γ. Ιωάννου γράφοντας βιωματικά αντλεί τα θέματά του απ' το παρελθόν του . Συγκεκριμένα , αναφέρεται στα παιδικά του χρόνια («Μονάχα ένα κακό ... φάνε.»), Τον κόσμο της προσφυγιάς («και τα επόμενα... εκεί κάτω.») και τον πόλεμο («Μια ιταλιάνικη μπόμπα ...γκρεμίσει»). Ακόμα αντλεί υλικό από τη Θεσσαλονίκη αλλά και από τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων . Συγκεκριμένα , για τη Θεσσαλονίκη αναφέρεται στο σημείο : «καθόταν ήσυχα για ώρα ...σιγανά» και για τη ζωή των απλών ανθρώπων στο σημείο «Εμείς πάντως δεν παραλείπαμε ... ζητούσε.»

B1

α) Ο Ιωάννου θεωρεί το έργο του -ως προς τη σχέση που αυτό έχει με τη ζωή του- βιωματικό, κάτι δηλαδή μεταξύ αυτοβιογραφικού και φανταστικού, με στοιχεία βιωματικά που προέρχονται από τις εμπειρίες του και τον εσωτερικό του κόσμο. Στο συγκεκριμένο διήγημα ο αφηγητής παρουσιάζεται να κατέχει την ιστορία της γυναίκας που περιγράφει σε κάθε της λεπτομέρεια, χρονολογική ή άλλη.

Άλλωστε μερικά από τα δεδομένα της ιστορίας, όπως το σπίτι του αφηγητή και η ιστορία του, που σχετίζεται με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, η Θεσσαλονίκη, η νοσταλγία του πρόσφυγα για τον τρόπο και το σπίτι του, η αναφορά στη γιαγιά του αφηγητή κλπ. Είναι εμφανές ότι παραπέμπουν σε αυτοβιογραφικά στοιχεία που αφορούν τον ίδιο τον Ιωάννου.

Για τους παραπάνω λόγους η αφήγηση, είναι μονοεστιακή-μονομερής, αφού τα πάντα παρουσιάζονται μέσα από την οπτική γωνία ενός και μόνο προσώπου, του ίδιου του αφηγητή, ο οποίος είναι και εδώ δραματοποιημένος αφού συμμετέχει στα δρώμενα, αν και ως δευτεραγωνιστής. Τέλος, το ότι «ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση» αποδεικνύεται από τη χρήση του συνειρμού, στο σημείο όπου ο αφηγητής από το κτίσιμο του νέου κτηρίου θυμάται το κτίσιμο του παλαιότερου και την εύρεση του ψηφιδωτού

B1.β Η αφήγηση οργανώνεται με βάση το χρόνο. Ο αφηγητής ξεκινά απ' το παρόν («Δεν ξαναφάνηκε η μαυροφορεμένη εκείνη γυναίκα ...»). Στη συνέχεια , προβαίνει σε μια αναδρομή στο παρελθόν (αλλαγή χρονικού επιπέδου). Σε αυτό το επίπεδο η αφήγηση οργανώνεται με άξονα το χρόνο. Δίνονται , συγκεκριμένα , οι επισκέψεις της γυναίκας στο σπίτι της οικογένειας του αφηγητή και μάλιστα ευθύγραμμα , με τη χρονική σειρά που πραγματοποιήθηκαν (1936: α΄ επίσκεψη ,1938: β΄ επίσκεψη ,...). Στην τελευταία ενότητα («Δεν την ξανάδαμε από τότε ... σπαραγμό δεν ματαείδα») ο αφηγητής , μετά την αναδρομική αφήγηση , επιστρέφει στο

παρόν και μάλιστα στο σημείο ακριβώς που είχε αρχίσει η αφήγηση : « Δεν ξαναφάνηκε η μαυροφορεμένη γυναίκα ...». Γρήγορα όμως ξαναβυθίζεται στο παρελθόν (αυτή τη φορά , όμως , στο πρόσφατο)για να περιγράψει οργισμένος την τύχη του σπιτιού και την ισοπέδωση της παλιάς αρχιτεκτονικής αισθητικής από τον «πολιτισμό του τσιμέντου» της δεκαετίας του '60. Τέλος , επιστρέφει πάλι στο παρόν («τώρα ετοιμάζονται ...») πιο οργισμένα κι επιθετικά .

B2.α

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

2§ «κλεφτές ματιές» : Με αυτή τη μεταφορά ο Ιωάννου επιδιώκει να αισθητοποιήσει το βαθύ αίσθημα νοσταλγίας που βιώνει η μαυροφορεμένη γυναίκα, η οποία κλείνοντας τα μάτια της αναπολούσε στιγμές του παρελθόντος που εκτυλίσσονται ολοζώντανες μπροστά της . Συλλάβισε ψιθυριστά ονόματα προφανώς αγαπημένων της προσώπων που είχε μοιραστεί μαζί τους αυτές τις στιγμές . Με τη χρήση του επιθέτου «κλεφτές» δηλώνεται η αγωνία της γυναίκας να μην αποκαλυφθεί η ταυτότητα της .

6 § «κάθεται κατατσακισμένη στο κατώφλι» : Επιδιώκεται να τονιστεί η συντριβή της Τουρκάλας, καθώς κατά την τελευταία επίσκεψη της μετά τον πόλεμο βρίσκει το σπίτι που «στέγαζε προστατευτικά'' το παρελθόν της σχεδόν μισογκρεμισμένο από μια βόμβα . Ένωθε , λοιπόν , μαζί μ' αυτό να καταρρέει όλο της το παρελθόν , οι μνήμες της .

6 § «είχε μαλακώσει την καρδιά» : Αποδίδονται τα συναισθήματα ουσιαστικής κατανόησης και συμπόνιας που κυριεύσαν τον αφηγητή και την οικογένεια του – μετά τη μεταστροφή των αρνητικών συναισθημάτων που βίωσαν για το πρόσωπο της γυναίκας – μόλις συνειδητοποίησαν ότι η προσφυγιά και η οδύνη του ξεριζωμού αποτελούν συνεκτικά στοιχεία τους και δεν επηρεάζονται από χρώματα , εθνικότητες και θρησκείες .

6§ «κατάγυμνη αυλή» : -Δηλώνει τη λεηλασία που υπέστη το σπίτι του αφηγητή από την παλική βόμβα που είχε πέσει διαβρώνοντας κάθε στοιχείο πρότερης ομορφιάς .

7§ «αφράτα μάρμαρο» : Αποδίδεται η φιλόξενη διάθεση της οικογένειας η οποία περιπλούσαν με αγάπη την μυστηριώδη ξένη που τους επισκέπτονταν τακτικά καθώς και η οριστική απώλεια ενός τέτοιου στοιχείου της παλιάς αρχιτεκτονικής αισθητικής που βεβηλώθηκε από τις επιταγές της αμείλικτης αστικοποίησης .

B2.β Ο αφηγητής αναφέρει ότι από τότε δεν ξαναείδαν την Τουρκάλα , ίσως γιατί δεν ήρθε ξανά. Άλλωστε ο μόνος δεσμός της με τον τόπο ήταν το σπίτι

τους · το σπίτι αυτό τώρα δεν είχε καταστραφεί μόνο από τον πόλεμο , αλλά είχε πέσει και θύμα της μοντέρνας “αισθητικής” , μια και τη θέση του είχε πάρει μια πολυκατοικία . Ο αφηγητής σ’ αυτό το σημείο είναι εξαιρετικά ειρωνικός και βρίσκει την ευκαιρία , μέσω μιας μικρής παρέκβασης , να μας μεταφέρει και την άποψη του για την μοντέρνα αισθητική του τσιμέντου , για τη λογική της αντιπαροχής , που ισοπέδωσε τα πάντα στο διάβα της . Θεωρεί την κατεδάφιση του σπιτιού «παράδοση» στους εργολάβους , ονομάζει τους εργολάβους που την ανέλαβαν «συμμορία» και την πολυκατοικία που χτίστηκε «από τις πιο φρικαλέες» Στη συνέχεια μάλιστα , επαυξάνει τα αρνητικά του σχόλια για τους εργολάβους .. Τους αποκαλεί «γελοίους» και ανθρώπους με «πονηρό μυαλό» , ενώ χαρακτηρίζει , ειρωνικά , το μελλοντικό τους έργο «μεγαλεπήβολο σχέδιο».

Ο αφηγητής μέσω της ειρωνείας στηλιτεύει εκείνους που εξαλείφουν τη μνήμη του παρελθόντος , εξαιτίας της βουλιμίας τους για γρήγορο κι εύκολο κέρδος , που αντιλαμβάνονται την «πατρίδα» ως δυνατότητα για «μεγάλες αρπαχτές» . Οι εργολάβοι , λοιπόν , οι αδιάτακτοι αυτοί κατακτητές , στο όνομα της «προόδου» , επιδεικνύουν μεγαλύτερο ζήλο στην κατεδάφιση της πόλης , από αυτόν που έδειξαν οι προηγούμενοι δυναστές της (Τούρκοι , Γερμανοί , Βούλγαροι , Ιταλοί ...)! Επίσης , ο αφηγητής δείχνει την αποστροφή του για τα νέα κτίσματα . Με τον όρο «φρικαλέα» δείχνει τη φρίκη που βιώνει ο άνθρωπος μέσα σε αυτά και ανάμεσα σε αυτά.

Γ1 α) Πράγματι παρακινεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη το γεγονός πώς σε κάθε επίσκεψη της, η γυναίκα παραμένει στο κατώφλι της αυλής. Ο Ιωάννου κατορθώνει να μεταγγίσει με σκηνοθετική δεινότητα αυτή τη σκηνή, που δικαιολογείται αρχικά από το γεγονός ότι το κατώφλι αποτελούσε σύμβολο του σπιτιού, αφού συνέθετε το ειδικότερο σκηνικό του στενότερου χώρου (σπίτι και αυλή οικογένειας του αφηγητή) όπου εκτυλίσσεται η δράση. Υποδηλώνει επίσης την ιδιαίτερη διακριτικότητα της γυναίκας, που πήγαζε από την αρχοντική καταγωγή της. Επιπλέον το ότι ίσως να μην άντεχε να διεισδύσει στο εσωτερικό του σπιτιού όπου κατοικούσαν ολοζώντανες οι μνήμες του εφιαλτικού παρελθόντος της.

Βέβαια, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο κατώφλι του σπιτιού, πού συνέδεε συναισθηματικά την τουρκάλα, καθώς αυτό το σημείο του σπιτιού φιλούσε σπαρακτικά, όταν μικρή αναγκάστηκε να το εγκαταλείψει. Ως τεκμήριο λοιπόν, της αριστοτεχνικής δομής του κειμένου το κατώφλι του σπιτιού εμφανίζεται στην πρώτη παράγραφο του, καθώς και στην καταληκτική παράγραφο ακολουθώντας ένα αρραγές σχήμα κυκλικής δομής.

Γ.1 β)

Στο απόσπασμα αυτό διακρίνει ο αναγνώστης την τελική αποκάλυψη του μυστηρίου της άγνωστης γυναίκας. Ολοκληρώνεται έτσι η ιστορία της

αφήγησης, λύνεται το αίνιγμα με την αποκάλυψη της γριάς και το έργο κλείνει απότομα, χωρίς επίλογο. Ο συγγραφέας σκόπιμα, χωρίς εξάρσεις μελοδραματισμού αλλά συγκρατημένο συναισθηματισμό, προτίμησε να μας αφήσει να σκεφτούμε μόνοι μας πως το προσκύνημα της γυναίκας στο σπίτι του Κεμάλ ήταν μια πρόφαση και ότι οι συγκυρίες του πολέμου δεν μπορούν να καταλύσουν τους συναισθηματικούς δεσμούς της άγνωστης γυναίκας με τον κόσμο στον οποίο γαλουχήθηκε. Δίνεται έτσι το μήνυμα της στενής σχέσης μεταξύ των απλών ανθρώπων, παρά τις εθνικές τους διαφορές.

Δ.1

Και τα δύο κείμενα ανήκουν στον Ιωάννου, με συνέπεια να διακρίνονται από μια ενιαία θεώρηση των πραγμάτων. Αυτή η θεώρηση συνίσταται:

α) στην αγάπη για έναν κόσμο ομορφιάς, που χάνεται οριστικά και αμετάκλητα μεταξύ 1950 – 1970 από την επέλαση του «τσιμέντου». Αυτός ο κόσμος συντίθεται από απλοϊκούς και εργατικούς ανθρώπους, όμορφα σπίτια φτιαγμένα στα ανθρώπινα μέτρα, πολλούς και διαφορετικούς πολιτισμούς (πολυπολιτισμικότητα).

β) στο μίσος για τους τυχάρπαστους του ευκαιριακού πλουτισμού, οι οποίοι, στο βωμό της «προόδου» και πάντα με την ανοχή ή ακόμα και τη συνενοχή της πολιτείας, αφανίζουν το παρελθόν, ισοπεδώνουν ένα τεράστιο κομμάτι της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

γ) στην ειρωνική στάση του αφηγητή απέναντι στην αισθητική, στη λογική αλλά κυρίως στην «ηθική» εργολάβων και κράτους, που αφάνισαν όχι μόνο την αρχιτεκτονική αισθητική, αλλά και τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της Θεσσαλονίκης (στρατιωτικές μπουλντόζες).

δ) στο σεβασμό προς την προσφορά των «αλλοεθνών» στην πόλη (βλ. Τουρκικό ψηφιδωτό, πανέμορφο τουρκικό σπίτι, σπιτάκια των Εβραίων, πατροπαράδοτες ατλαζένιες φορεσιές της Καστίλλιας...) και την αντιπαραβολή της στην καταστροφή (οικολογική, χωροταξική, πολιτιστική...) που προξένησαν στη χώρα οι κάθε λογής Έλληνες «πατριώτες».

ε) στην αίσθηση της υποχρέωσης του συγγραφέα να πολεμήσει με οποιοδήποτε μέσο διαθέτει (π.χ. καυστικός λόγος) όσους «θύουν και απολύουν γειτονίες, ονομάζοντας τες ύστερα υποβαθμισμένες».

ΣΧΟΛΙΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Οι ασκήσεις ήταν διατυπωμένες με σαφήνεια. Κάλυπταν ευρύ φάσμα απαιτήσεων. Η αντιμετώπιση τους προϋπέθετε αξιοποίηση της κριτικής ικανότητας των μαθητών και ιδιαίτερα δεισδυτική λογοτεχνική ματιά.

Είχαν πολλά υποερωτήματα που απαιτούσαν ανάλυση , γεγονός που θα πίεζε χρονικά τους εξεταζόμενους.

Επιμέλεια θεμάτων:

Τσακίρογλου Σπύρος, Θαλασσινού Μαρία, Ματάκια Άννα - Φιλολογοί

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΡΟΜΒΩΣ
ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ - ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ